

Austerlitz in de tweede wereldoorlog

Verteld door meneer Guus Rutgers, 2 november 2018

Guus Rutgers (82 jaar) woont sinds zijn tweede jaar met enkele onderbrekingen in Austerlitz. Zijn vader werkte als bouwvakker, zijn moeder als verzorgende in wat we nu een zorginstelling noemen. Toen de oorlog begon was hij vier jaar, een periode die de rest van zijn leven zou beïnvloeden.

“Austerlitz was in die tijd een heel arm, rood dorp. Het merendeel van de bevolking werkte als arbeider of ambachtsman. Mensen hadden een stukje grond waarop ze niet alleen aardappelen en groente verbouwden, maar ook geiten hielden, van die grote, witte Saanen. Die geit was de koe van de armen en voorzag in melk en soms wat extra inkomen.”

De Duitsers zochten Austerlitz uit vanwege het bosrijke, geaccidenteerde terrein. Makkelijk om je te verstoppen en de heuvels waren strategisch interessant. Op verschillende plekken zijn hiervan de littekens in het landschap zichtbaar. Guus Rutgers: “In het beukenbos naast het voetbalveld kun je de restanten van een soort grote kuil zien, daar werden auto’s in verstopt”.

Er waren nog maar weinig mannen in het dorp. Ze waren tewerkgesteld of ondergedoken. In verschillende huizen van het dorp waren Duitse soldaten ingekwartierd. Guus Rutgers: “Wij hebben dat ook een aantal keer meegemaakt. Mijn vader heeft eerst ondergedoken gezeten in de Noordoost Polder, later in ons eigen huis op de Gramserweg, tussen 18 Duitse militairen! Dat was de laatste keer dat we inkwartiering hadden. De jongste was maar 18 jaar. Mijn vader zat thuis, hij kon niet naar buiten, maar die Duitsers verraadden hem niet. Sterker nog, als er SS razzia gehouden werd, werd de deur opengedaan en snauwden ze die SS-ers af. Het was bij die soldaten ieder voor zich. Andere mannen uit het dorp hadden minder geluk, het Bisonveld in Zeist was in die tijd een beruchte plek, daar werden alle opgepakte mannen verzameld en op transport gezet. Een deel is afgevoerd naar Arnhem, om daar loopgraven te graven.”

Voor Guus Rutgers was het geen angstige tijd. “Ik was een brutaal, blond en blauwogig jongetje. De Duitsers lieten mij met rust. Van mijn ouders had ik toestemming om alles mee te nemen wat ik zag bij het Duitse leger, wij moesten immers ook eten. Ik werd daar best handig in. Ik heb een keer brood gepikt uit het magazijn dat in de winkel van Oom Ko zat. Dat was een soort winkel van Sinkel van Ko Blom, op de plek die nu de Nieuwenhuizenweg /Oude Postweg heet. De Duitsers waren aan het uitladen, ik zag dat ze zich steeds even moesten omdraaien en dan geen zicht op de auto hadden. Ik proppte een brood onder mijn trui, maar toen klopten de overburen op het raam. Ik dacht dat ze kwaad waren, maar ze wenkten me om te komen. Ik kreeg een tasje van ze, zo kon ik het brood ongemerkt mee naar huis nemen.”

Samen met een vriendje verzamelde hij niet alleen eten, maar ook munitie, patronen, wat hij maar kon meenemen. Ze hadden allerlei handigheidjes om het kruit uit de patronen te halen. Daarmee brandden ze dan hun naam in het hout. Onbedoeld bracht hij zo een keer zijn vader in gevaar. “Ik had een mooie verzameling munitie, wel 28 verschillende soorten,

Engels, Frans, Amerikaans, grotendeels uit een trailer bij de school gehaald. Vol trots liet ik dat thuis zien, terwijl daar dus al die Duitse soldaten waren. Mijn vader kreeg de schuld en hij werd bijna gefusilleerd. We konden het maar net op tijd uitleggen.”

Op een dag wilden de soldaten gaan zwemmen en de jonge Guus wist wel een plek waar dat kon: het Chinese tempeltje, ook wel het gele torentje genoemd, op Bornia was eigenlijk een zwembad. “Ik ging met die mannen op pad, ze waren zwaarbewapend. Bij het zwembad was een heuvel. Later begreep ik dat op die heuvel een onderduikers hut was gemaakt, waar mensen van het verzet ondergedoken zaten. Bij het zwembad aangekomen gooiden de soldaten een paar handgranaten in het water om te kijken of er vissen zaten. Er kwamen alleen wat salamanders boven, maar wat moeten die onderduikers geschrokken zijn! Vervolgens gingen ze zwemmen en ik verbeeldde me dat ik dat ook kon. Toen ben ik bijna verdronken, want ik kon helemaal niet zwemmen. Eén van die soldaten heeft me gered.”

In de school zaten ook soldaten. Dat was de reden dat de Austerlitz kinderen nauwelijks meer les kregen. Alle klassen waren uitgeweken naar het oude kleuterschooltje, maar dat had maar twee lokalen. Daarom moesten de kinderen na een paar uurtjes les weer naar huis, zodat de volgende klas les kon krijgen. Guus Rutgers: “De eerste groep Duitsers kwam in 1943, goed gedrilde soldaten, een echt bezettingsleger. Deze militairen gingen in 1944 naar de Ardennen om daar ingezet te worden. Wat er daarna kwam was een ongeregeld zootje.”

Op een gegeven moment zaten er in de school zogenaamde Turken. “Dat waren helemaal geen Turken, maar hoogstwaarschijnlijk Oekraïners of Georgiërs. Het was een soort slavenleger, ze hadden geen wapens, als ze uitrukten was dat bijvoorbeeld met een schep. Ze hebben onder andere een schietbaan uitgegraven, vlak achter de Pyramide. ’s Avonds verzamelden ze zich op het dorpsplein, dan gingen ze dansen en zingen. Dan kwamen er allemaal mensen uit het dorp om te kijken, het was een heel spektakel.”

Wat niet veel mensen weten is dat Austerlitz is ontkomen aan een grote slag, doordat net op tijd de vrede werd getekend in Wageningen. Na de door de Duisters verloren slag bij Arnhem hadden zich talloze soldaten in en rond Austerlitz verzameld. Ze waren aan het hergroeperen om opnieuw tot de aanval over te gaan. “Het gekke is dat tot wel drie weken na de bevrijding de Duitsers nog steeds heer en meester waren in het dorp. Wel was er op een dag een minitank, een weapon carrier, het dorp in komen rijden. Daar kwamen Amerikaanse of Canadese officieren uit met tassen met spullen. Ze zijn de school in gegaan, er na een tijdje weer uitgekomen en vertrokken. Er is toen waarschijnlijk iets geregeld. Maar de volgende drie weken veranderde er niks in het dorp. Weken later werden de troepen ontwapend en naar de Heimat afgemarcheerd.”

Het duurde een tijd voordat de jonge Guus Rutgers ervan doordrongen was dat het einde van de oorlog ook betekende dat er een einde kwam aan een tijd van vrijbuiten en spullen meenemen. Dankzij kordaat ingrijpen van zijn ouders, met name zijn moeder, is het allemaal goed gekomen. Hij heeft een mooie loopbaan achter de rug, onder andere als vakdocent tuinbouw. Hij woont nog steeds tot volle tevredenheid met zijn vrouw op de Oude Postweg.

Opgetekend door Carol Dohmen, 2018